

Wageningen Economic Research: mosselsector onder de loep

Economische monito een goed onderbouw

DEN HAAG - Na decennia van goede resultaten heeft de mosselsector het de laatste jaren lastig. De productievolumes vielen tegen, prijzen bleven lager dan voorheen en daarnaast leverde de overgang van de bodemzaadvijsserij naar het gebruik van mosselzaadinvanginstallaties meer werk en kosten op. In het (vernieuwde) convenant voor verduurzaming van de mosselsector wordt de economische positie van de sector meegenomen in de besluitvorming. Wageningen Economic Research monitort de komende jaren daarom in opdracht van het ministerie van LNV de sociaaleconomische ontwikkelingen in de sector en de kosten van de transitie.

GEGEVENS TEN BEHOEVE VAN BELEID EN DE SECTOR

Wageningen Economic Research (voorheen LEI) verzamelt al decennialang economische gegevens van de mosselsector. Sinds 2009 is er ook een Europese verplichting en worden de gegevens verzameld onder een EU-datacollectie verordening. De gegevens van een dertiental mosselkweekbedrijven worden verzameld en omvatten de economische prestaties van deze bedrijven, inclusief de inwinning van mosselzaad. Van deze bedrijven worden de fiscale jaarrekeningen bij de accountants opgevraagd, en de verschillende posten uit deze jaarrekeningen worden overgenomen voor onderzoek en rapportage. In Europees verband worden de gegevens gebruikt voor de tweejaarlijkse publicatie van een rapport over de economische prestaties van de Europese aquacultuur (zie ook <https://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/economic>).

Nationaal worden de gegevens gebruikt voor publicatie bij het jaar-

lijkse event Visserij in Cijfers en de website daarvan www.visserijincijfers.nl. Zo konden we als onderzoeksinstituut, met behulp van de deelnemende mosselkweekbedrijven, de afgelopen jaren vaststellen dat het economisch slecht ging met de mosselsector, met als dieptepunt een negatief nettoresultaat in het seizoen 2016/2017 (zie figuur 1).

Deze slechte resultaten worden voor een belangrijk deel verklaard door lagere inkomsten. Sinds 2016 ligt de totale opbrengst van de sector rond de 50 miljoen euro en in het seizoen 2016/2017 lag de opbrengst (inclusief overige opbrengsten) zelfs iets onder dit niveau. Ook in de afgelopen twee seizoenen (2019-2020 en 2020-2021 t/m maart) was de aanvoer van de mosselen laag (330.000 en 320.000 mosselton). Voor seizoen 2019/2020 lag mede daardoor de waarde van de mosselen met 42 miljoen euro op een nieuw dieptepunt (fig. 2). De analyse van de kosten (dit voorjaar) zal moeten uitwijzen of de sector de

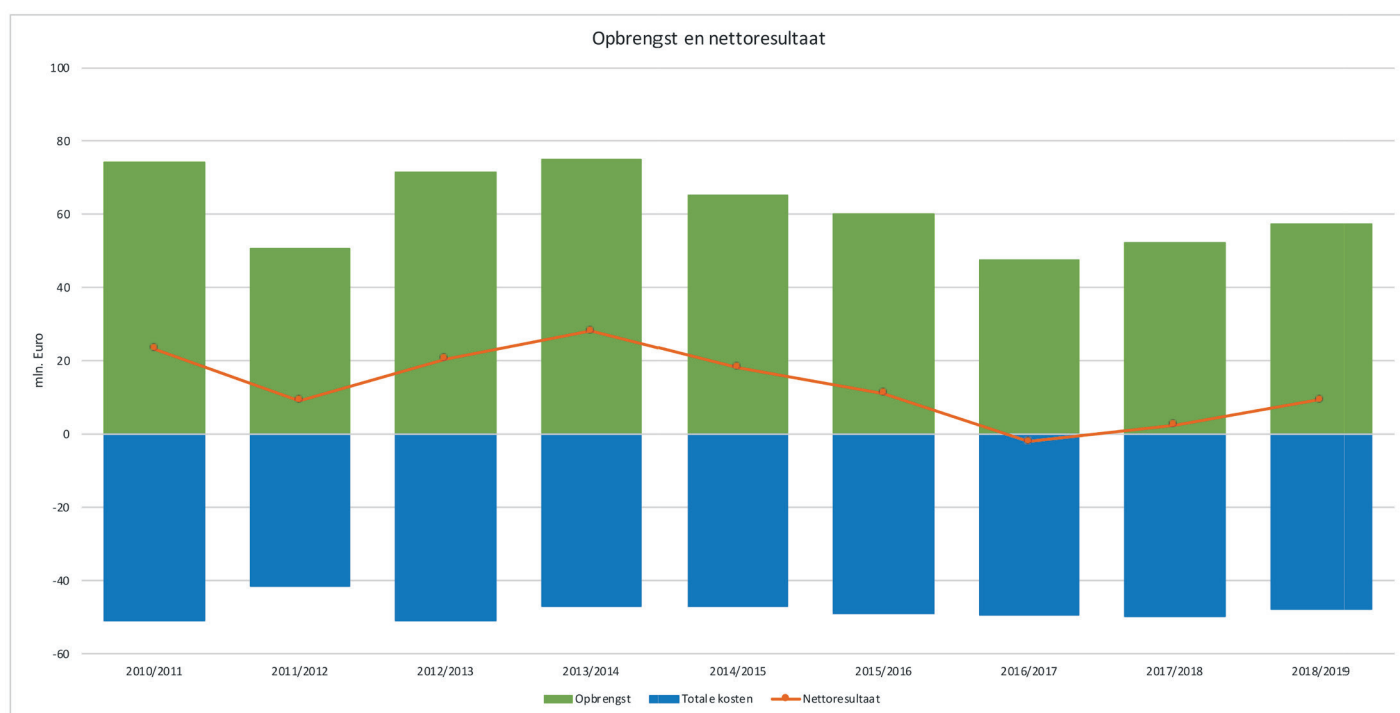
zwarte cijfers heeft gehouden of opnieuw onder de nullijn is gezakt.

AANLOOP NAAR HET NIEUWE CONVENANT

De economische gegevens hebben de afgelopen periode een belangrijke rol gespeeld in de besprekingen rond de verlenging van het mosselconvenant. In de aanloop naar die verlenging is op initiatief van de PO het rapport 'Mosseltransitie en natuurherstel, sociaal-economische draagkracht en ontwikkelingen Nederlandse mosselsector, 2008-2017' opgesteld (<https://edepot.wur.nl/446741>), waarin de ontwikkelingen in de mosselsector en het effect van de transitie van bodemzaadvijsserij naar het gebruik van mzi's werden onderzocht. Daaruit blijkt dat de transitie zowel de beschikbaarheid van mosselzaad als mede de kosten en de werkzaamheden in de sector heeft veranderd:

- Verhoging van de gemiddelde mosselzaadproductie: die is opgelopen tot gemiddeld 9 miljoen kilo extra ten

ring nodig voor de mosseltransitie

Figuur 1: Economische resultaten in de mosselsector. Bron Visserijcijfers.nl

opzichte van een situatie zonder het convenant (gemiddeld over 2014-2016) en verlaging van de fluctuaties in productie tussen jaren.

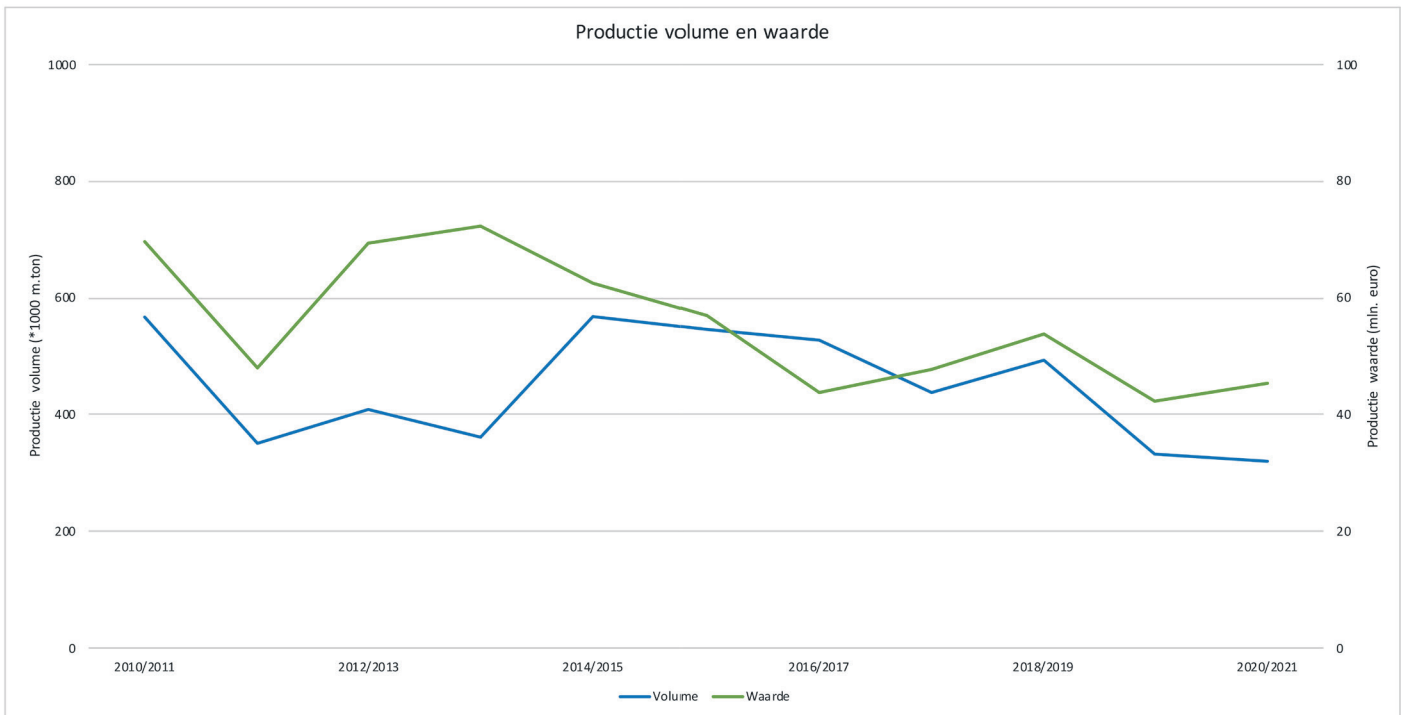
- Verhoging van de jaarlijkse kosten van mosselzaad met 6-9 miljoen euro (gemiddeld over 2014-2016).
- Verhoging van de werklust en werkdruk binnen de sector, doordat de exploitatie van de mzi's meer werk met zich meebrengt dan de mosselzaadvisserij.

Ook werd vanuit het rapport duidelijk dat de financieel-economische situatie van een groot deel van de mosselkweekbedrijven dusdanig slecht was dat het niet mogelijk was om zonder financiële compensatie verdere stappen te maken in de verduurzaming van de mosselzaadverzekrijging.

Naar aanleiding van deze rapportage heeft het ministerie van LNV aanvullende vragen gesteld over de prijsvorming van de mosselen, de kostenstructuur van de

sector en de mogelijke economische vooruitzichten. De antwoorden op deze vragen zijn gebruikt als achtergrondinformatie voor de economische invulling van het nieuwe convenant.

Zo is in het nieuwe convenant afgesproken dat de pachtprizen voor de huur van kweekpercelen stapsgewijs worden verlaagd, zodat de operationele kosten verlaagd worden. Daarnaast zal een nieuwe subsidieronde worden opgesteld voor investeringen in uitbreiding van de

Figuur 2: Totale productie en waarde van de aanvoer van mosselen. Bron: Mosselveiling bewerkt door Wageningen Economic Research, seizoen 20/21 voorlopig t/m 20-3-2021

mzi-capaciteit, zodat een deel van de extra kosten niet voor rekening van de sector zal komen.

Al met al is het de inschatting dat deze maatregelen de extra kosten voor de komende stappen in de transitie (deels) zullen compenseren en dat deze maatregelen het de sector mogelijk zullen maken deze stappen te kunnen maken. Of het in de komende jaren ook werkelijk economisch haalbaar is voor de sector om te verduurzamen hangt voor een groot deel af van externe factoren zoals de productie en de (internationale) prijsvorming.

MONITORING VAN HET CONVENANT

Gezien het bovenstaande is het dus niet zeker of verdere verduurzaming van de verkrijging van mosselzaad daadwerkelijk haalbaar is. Daarom is in het convenant ook opgenomen dat de economische prestaties van de sector en de kosten van de mzi's de komende jaren worden gemonitord. Op deze manier kunnen de genomen maatregelen worden geëvalueerd, en is er een goede basis voor de discussie over de verdere stappen binnen het convenant. Dat is vooral van belang voor de laatste stap die in 2029 gepland staat. Het is de ambitie om in deze stap de bodemzaadvijserij helemaal te sluiten. Het perspectief op een economisch gezonde mosselsector moet dan daarbij wel aanwezig zijn.

In overleg met de sector en het ministerie wordt nu een monitoringsprogramma opgezet dat is gebaseerd op de monitoring die Wageningen Economic Research al jaarlijks uitvoert. Daarbij is het doel om de kosten van de transitie beter inzichtelijk te maken en om actuele gegevens te kunnen presenteren. Daarvoor zal ook onderzocht worden of we de huidige dataverzameling op basis van jaarrekeningen kunnen uitbreiden en/of vervangen door de dataverzameling vanuit de grootboeken.

Voor de dataverzameling vanuit de boekhoudgegevens van de kottersector hebben we hiermee al veel ervaring opgedaan. De resultaten zijn bemoedigend: er zijn veel meer details van de kosten en opbrengsten beschikbaar. Voor de deelnemende visserijbedrijven maakt deze verandering in de manier van data verzamelen geen verschil. De boekhoudbestanden worden direct van de boekhouder verkregen en daar heeft de ondernemer geen omkijken naar.

We zullen ook graag onderzoeken of we (in overleg met de deelnemers) ook voor de mosselbedrijven een jaarlijkse terugrapportage kunnen ontwikkelen inclusief een benchmark ten opzichte van de andere bedrijven die in ons panel zitten. Daarbij zorgen we er natuurlijk voor dat er geen gegevens terug te herleiden zijn naar individuele bedrijven. Afhankelijk van de

verdere invulling van het monitoringsprogramma, gaan we in de komende tijd met de ondernemers in gesprek om de extra data te kunnen verzamelen.

NOORDZEE ALS ALTERNATIEF

Naast de Waddenzee en de Zeeuwse wateren blijken de kustzone en de Noordzee voor beleidsmakers een alternatief voor de mosselkweek. Projecten in het VK en in België laten zien dat het technisch mogelijk is om offshore mosselen te kweken. Er zijn door diverse groepen al grote ambities neergelegd. In hoeverre deze ambities ook werkelijk economisch uit kunnen is natuurlijk nog een grote vraag.

Het is dan ook belangrijk om ook in de pilotfase de kosten en opbrengsten mee te nemen, zodat niet alleen de technische mogelijkheid wordt onderzocht, maar er bij deze transitie ook een economisch verdienmodel kan worden ontwikkeld. Voor de afzet van de in Nederlandse (kust)wateren gekweekte mosselen is prijs-kwaliteitsverhouding essentieel. Wil de Nederlandse offshore mosselkweek haalbaar, betaalbaar en schaalbaar zijn, moet het product in prijs kunnen blijven concurreren met de mosselen uit omliggende landen.

*Hans van Oostenbrugge
Arie Mol
Geert Hoekstra*